

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT TOVÁBBKÉPZŐ KONFERENCIÁI

Az előző számunkban hírt adtunk róla, a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályának a könyvtárosok szakmai továbbképzéséről kiadott tájékoztatójában megjelent 1964/65. évi program alapján a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1965-ben több konferenciát rendezett. Alább részletesen ismertünk néhány - a közelmúltban lezajlott - továbbképzési összejevet.

1

Tanácsi hálózatok könyvtárigazgatóinak konferenciája

A könyvtárigazgatók ápr. 28-29-én tartott kétnapos konferenciája az előző konferencia alaptételeiből indult ki. Az 1964. április 9-11-i konferencia referátumát "A megyei könyvtárak hivatása és helye a magyar könyvtárügy rendszerében" címmel Csüry István tartotta és a vidék megfelelőbb szakirodalmi ellátása érdekében a feladatkörök területi összehangolását, ennek érdekében a három egyetemi és két megyei - a miskolci és a győri - könyvtárak regionális könyvtárrá fejlesztését tűzte célul, kimondotta továbbá, hogy ki kell alakítani az egyes városok, illetve területek könyvtárainak a feladatok megosztásán alapuló egységes funkciórendszerét.

A mostani konferencia referátumát Sallai István tartotta. Előadásában mindenekelőtt a közművelődési könyvtárak különféle típusainak funkciórendszerét kísérelte meg közelebbről meghatározni. Legfontosabb megállapításai a következők:

A közművelődési könyvtárak funkcióit jellegük és a hálózatban betöltött szerepük adja meg. Ugyanannak a könyvtárnak az alapfunkciótól eltérő funk-

ciói is lehetnek. Pl. az egyetemi könyvtár alapfunkciója nyilvánvalóan az egyetemi oktató és kutatómunka könyvtári alátámasztása, ebben a tekintetben az egyetem oktatási profiljának megfelelő szakkönyvtárak együtteseként fogható fel. Ezt a feladatkörét azonban nem tudja betölteni, ha nem szélesül ki általános tudományos könyvtárrá. A tudományok specializálódása követeli meg a tudományok egységének megőrzését. Az egyetemi könyvtárak általános tudományos könyvtári jellegének megőrzése vagy kifejlesztése enciklopédikus szinten akkor is nélkülözhetetlen, ha regionális feladatot nem kapnak.

A közművelődési könyvtárak alapfunkciója közművelődési jellegűből fakad. (Ez legmagasabb formájában azt jelenti, hogy a közművelődési könyvtár a művelt közönség irodalmi és - bizonyos tekintetben szakirodalmi- igényét van hivatva kielégíteni nem a tudományos kutatás, hanem a tudományos tájékozódás és a gyakorlati felhasználás céljából, de közművelődési jellegéből fakad, hogy emellett sohasem hagyja ki a terület kevésbé művelt tömegeinek igénykeltését és kielégítését.)

Az alapfunkció nem zárja ki egyéb funkciók betöltését, feltéve, ha azok nem mennek az alapfunkció rovására. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tekintetében pl. nem az a hiba, hogy társadalomtudományi téren szakkönyvtári feladatot lát el, hanem az, hogy eközben a jellegét meghatározó alapfunkcióját, azaz a közművelődési könyvtári feladatkörét hagyta többé-kevésbé elszorvadni.

A megyei könyvtár helyismereti gyűjteményének gondozása tudományos funkció, a regionális hatáskörrel ellátandó megyei könyvtárak ehhez általános tudományos könyvtári feladatkört is felvesznek, mindezek mellett azonban meg kell hogy maradjon az alapfunkció.

Amikor városi közművelődési könyvtárról, illetve annak alapfeladatáról beszélünk, akkor nem vagyunk tekintettel a fenntartóra és a hálózati rendszerből fakadó területi funkciókra.

A közművelődési könyvtárakat helyi szerepkörük betöltése tekintetében központi, kerületi jelentőségű, vagy helyi könyvtárakra oszthatjuk.

A központi városi könyvtár (lehet ez természetesen városi, megyei vagy járási könyvtár is) a közművelődési feladatkör magasfoku kielégítését vállalja, tehát a művelt közönség tudományos tájékozódását biztosítja tájékoztató apparátus és a szükségleteknek megfelelő prézens állomány kialakításával.

(A fővárosban ezt a feladatkört központi és egyes kerületekben az eddigieknél nagyobb és szélesebb körű helybeli szolgáltatásokat biztosító könyvtárakkal kell ellátni.)

A kerületi jelentőségű könyvtárak a vidéki városokban lehetővé teszik a helybenolvasást is, de általában a kölcsönzés a főfeladatkörüik és az általános tájékozódáshoz szükséges irodalmat az érettséginek megfelelő szintig kell gyűjteniük. Helybeli szolgáltatásaik keretében egyrészt a közönséget kell ellátni az általános tájékozódáshoz szükséges ujságokkal, folyóiratokkal, másrészt a középiskolai tanulókat tanulásukhoz szükséges irodalommal.

A helyi jelentőségű könyvtárak az olvasásra szoktatás ügyének megfelelően kölcsönzőkönyvtárak, általában korlátozott helybenolvasási lehetőséggel. (Elsősorban a területi feladatkörrel el nem látott szakszervezeti könyvtárak és a kisebb fiókkönyvtárak.)

A továbbiakban a referátum az egy területen működő könyvtárak kooperációjának, a könyvtárközi bizottságok megalakításának kérdéseivel és a gyűjtőkör meghatározásának módjával foglalkozott.

A konferencia másnapján a hálózati központoknak és a hálózat könyvtárainak állománygyarapítási kérdései, a könyvtárak állománygyarapításának módszertani irányítása (állományfejlesztési tervek készítése, állományelemzés módszerei) került sorra.

Műszaki fejlesztés - tudományos tájékoztatás

A tudományos és szakkönyvtárak igazgatóinak továbbképző konferenciája
1965. április 7-én a Kossuth Klubban.

Zentai Bélának, az OMFB tagjának "Műszaki fejlesztés - tudományos tájékoztatás" című előadását a továbbképző konferencia résztvevőinek igen értékes, magasszintű vitája követte. Mivel nemcsak maga az előadás, hanem a vita is szélesebb körű érdeklődésre számíthat, ezért röviden ismertetjük a konferencia anyagát azzal, hogy rövidített jegyzőkönyve a KMK Szakkönyvtárban áll az érdeklődők rendelkezésére.

Az előadás a cím fogalmi körülhatárolásából indult ki: a műszaki fejlesztés mint társadalmi tevékenység a jelenben folyó és a jövőre irányuló fejlődés érdekében - tudományos tájékoztatás leszűkítve a tudományos eredményekről való tájékoztatásra. Témája kapcsolódott az előző konferencián dr. Rózsa György által exponált kérdéshez: a tudomány közvetlen termelőerővé válási folyamata és a tudományos tájékoztatás.

Az előadó leszögezte, hogy korunk tudományos-technikai forradalma és a világméretű műszaki haladás sürgetően követeli hazánkban is a műszaki fejlesztést. S bár a műszaki haladás gyorsulása Magyarországon köztudott, szinte közhely, az égetően szükséges gyakorlati reagálást mégis sok értetlenség és félreértés hátráltatja.

A tudományos felismerésektől a gyakorlati bevezetésig tartó idő világszinten egyre rövidül, azt eredményezve, hogy a műszaki fejlesztés célkitűzései mind nagyobb kockázattal járnak. A kockázatot a minőségileg megfelelő gyors tudományos tájékoztatás csökkentheti. Jelenleg viszont számos tényező hátráltatja a tudományos eredményekről való kielégítő tájékoztatást.

Az előadó hangsúlyozta, hogy a műszaki fejlesztésben, amely komplex tevékenység, számos tudományágnak kell közreműködnie, többek között olyan önmagában is komplex tudománynak mint a kibernetika. Az említett együttműködés következtében még jobban fokozódik a tudományok kölcsönös egymásrahatása.

A célkitűzések megvalósításához a tájékoztatási anyag országos méretű feltárása szükséges. Pillanatnyilag azonban az ismeretanyag szét van szórva a különböző könyvtárakban és átfogásához eddig nem találtak kielégítő megoldást.

A tájékoztatási anyag adása és fogadása között ellentmondás van, a kutatók nem használják fel eléggé a világszintet tükröző tájékoztatást.

Káros tájékozatlanság tapasztalható az egyes kutatási témák és tervek

kitűzésénél és kidolgozásánál is. A kutatók általában nem tudják, hogy az adott témát hol és kik kutatják és hol tartanak a munkában. A kutatási tervek összehangolása hazai viszonylatban sem megoldott probléma, még nehezebb a nemzetközi - legalább KGST - szinten való megoldás. A tudományos kutatásokról és eredményekről való szervezett tájékoztatás valószínűleg könyvtári területen jön majd létre.

Előadása végén Zentai Béla röviden ismertette az OMFB működését, melynek során az részleteiben feltárja a népgazdasági tevékenység folyamatát és ezzel párhuzamosan kialakítja az egyes folyamatokhoz kapcsolódó tájékoztatási tevékenység tervét.

A vita során számos említésreméltó probléma került szónyegre.

Az egyik felszólaló könyvtáros személyének és a könyvtárosi hivatásnak átalakulásával foglalkozott. Kezdetben polihisztor, a fejlődés mai fokán szakember a könyvtáros. De a tudományos tájékoztatás szempontjából nem elég csupán a tájékoztató szakember szaktudása, a hatékony tájékoztatás érdekében bele kell vonnia munkájába, az egyes szaktudományok, kutatási területek szakembereit is.

Rámutattak arra, hogy dokumentációs igénykutatás folyik ugyan, de elhanyagolódott a tájékoztatásszerzés folyamatának elemzése. Erre pedig azért volna nagy szükség, mert a használók egyáltalán nem ismerik a tájékoztatási anyag fogadásának gazdaságos módszereit.

Kérdés merült fel a világszintű tájékozódás igényének reális voltáról és arról, hogy nem fűzünk-e tulságosan nagy reményeket a tájékoztatáshoz, annak műszaki fejlődésünkben betöltött szerepéhez.

Egyes vélemények szerint a műszaki tájékoztatás mennyiségi növekedése önmagában még nem biztosítja a tájékoztatási anyag fogadásának és felhasználásának hatékonyságát. Nálunk nem is elsősorban a dokumentáció mennyiségével, hanem szerveztlenségével van baj. Így a munka gyakran öncélúvá válik és így történhetik meg az, hogy a központi szolgáltatásokat helyileg ujrakimentálják. Egyre jobban előtérbe kerül világszerte a tájékoztató szakember személye, aki a dokumentum-áradatból a kutató számára legszükségesebb és legmegfelelőbb tájékoztatási anyagot tudja kiválasztani.

Egyik résztvevő szerint a termelés és a műszaki fejlesztés közötti ellentmondás gyökere elsősorban a gazdaságpolitikában és nem az elégtelen tájékoztatásban keresendő, mert nincs közvetlen összefüggés a termelés és a tudományos tájékoztatás közt.

Több hozzászóló foglalkozott a tájékoztatási rendszer hierarchiájával, a szolgáltatások differenciálásának kérdésével. Egyesek nézete szerint a nagy dokumentációs központok segítik legjobban a termelést, mások véleménye az volt, hogy a konkrét kérdésekre a helyi tájékoztatási intézmény kielégítőbb választ adhat.

Elítélték a konferencia résztvevői a könyvtárügy és a dokumentáció szétválasztására irányuló törekvéseket.

A vita összefoglalása nem zárt le minden kérdést, hiszen a konferenciának nem is az volt a feladata, hogy az igen nagy téma minden aktuális problémáját megoldja. A baráti légkörben lezajlott, szakmailag magas színvonalú eszmecsere alapján javaslat született arról, hogy ugyanebben a körben, még jóváhagyás előtt, megtárgyalják az OMFB munkában lévő tervezetét a műszaki könyvtárak helyéről és szerepéről a műszaki-tudományos tájékoztatás egészében. (V. F.)

Továbbképzési konferencia a társadalomtudományi szakozók számára

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ a könyvtárosok szakmai továbbképzése keretében május 6-án a Kossuth Klubban a budapesti és vidéki könyvtárak társadalomtudományi szakozói számára konzultációval egybekötött előadássorozatot indított.

A három alkalommal megtartásra kerülő sorozat vitaindító előadását Babiczky Béla, az Országos Osztályozási Bizottság titkára tartotta. Rámutatott arra, hogy a tudományok fejlődése következtében a könyvtárakat használó olvasók, kutatók jogosan várják el, hogy a szakkatalógusok felépítése fő vonalaiban feleljen meg az egyes tudományok korszerű tartalmának és belső felépítésének. Hangsúlyozta azonban a tudományok osztályozása és a tudományos kategóriák, valamint a könyvtári osztályozás és az ETO kategóriái, fogalmai közötti lényeges különbségeket.

Egyrészt a könyvtárak osztályozási munkájában az új tudományos kérdéseknek és fogalmaknak az irodalomban való jelentkezése a szakozók számára problémákat jelent, mert a szakrendszerek fejlesztése természetesen csak lényegesen később követheti a tudományok fejlődését, másrészt a könyvtári szakrendszerek, így az ETO is, a dokumentumok és a szakkatalógusok rendezésének gyakorlati eszközei, és a könyvtári szakkatalógusok felépítése a rendszer hosszú időn keresztül való állandóságát követelné meg. Ezt az ellentmondást csak - a lehetséges stabilitás megőrzésére való egyidejű törekvés mellett - a szakrendszer okvetlenül szükséges fejlesztésével és az osztályozási táblázatok és a szakkatalógusok folyamatos gondozásával lehet áthidalni. Rámutatott ezután arra, hogy a tudományok fejlődésében és a könyvtári osztályozásban egyaránt lényeges különbségek vannak az egyes tudományok tekintetében, s egyes területeken kisebb, máshol nagyobb mértékben szükséges az átrendezés. Az ETO történetében először fordul elő, hogy a fejlesztés során nagyobb átcsoportosítások következtek be. Különösen nagy változtatás a 4-es főosztály üressé tétele.

Ismertette ezután a FID központi osztályozási bizottságának távlati revíziós terveit és az azok körüli vitát, felsorolta az átdolgozás szempontjából felvetődő szakokat, majd tájékoztatta a hallgatókat röviden az ETO fejlesztésének szabályairól, módszereiről és a módosítások közzétételéről. Ismertette végül a FID/C3 munkabizottságának működését és azt, hogy ennek nyomán a 3 Társadalomtudományok főosztály hogyan alakul.

Az előadást követő beszélgetés keretében a hozzászólások fő problémaként azt tárgyalták, hogy az ETO változásairól a könyvtárak folyamatos tájékoztatása hogyan valósítható meg, továbbá, hogy a sok fejlesztéssel miképp lehet-

séges a szakkatalógusokban lépést tartani. A sok értékes hozzászólás után a vitavezető zárószavában hangsúlyozta, hogy az ETO folyamatban lévő fejlesztése most néhány éven keresztül komoly problémát jelent a könyvtárak számára, de célja éppen az, hogy azt a nagy lemaradást, mely az ETO-t nem egy szakterületen majdnem használhatatlanná tette, rövid idő alatt behozzák; és hogy az átrendezés után korszerűbbé tett tizedes rendszer szükséges stabilitását ezután biztosítani kívánják.

A továbbképzés folytatásaként május 20-án és június 3-án a 3 Társadalomtudományok új táblázatainak (32 Politika, 33+38 Közgazdaságtudományok és 37 Pedagógia) részletes ismertetésére és a gyakorlati problémák megbeszélésére került sor.

4

Konferencia a megyei hálózatok olvasószolgálati csoportvezetői számára.

A KMK Oktatási Osztálya továbbképzési programjának keretében május 17-19 között háromnapos tájékoztatási konferenciát rendezett a megyei könyvtárak olvasószolgálati csoportjainak vezetői számára. A konferencián öt előadás hangzott el. Szentmihályi János a magyar tájékoztatásügy szervezetét és problémáit ismertette, Bóday Pál a tájékoztatás forrásairól, Balázs Sándor a gépesítés útjairól és lehetőségeiről beszélt, Sallai István a megyei könyvtárak tájékoztatásának eddigi tapasztalatairól tartott előadást, beleegyezve mondanivalóját korszerű közművelődési-könyvtári koncepciójába, végül Bezerédy István a helyismereti gyűjtemény és tájékoztatás kérdéseinek szentelt előadását. Bezerédy István előadására a Könyvtári Figyelőben még visszatérünk.

A konferencián a meghívottakon kívül nagyon sok érdeklődő vett részt. Az előadásokon kívül a konferencia programjában szerepelt az új tatabányai könyvtár megtekintése is. A konferencia sikeréhez nagyban hozzájárult a Komárom Megyei Tanács és a Megyei Könyvtár gondos szervező munkája és szívélyes vendégszeretete.